

Voimauttava valokuvaus varhaiskasvatuksessa

4–5-vuotiaiden ryhmä

Serveh Ghazizade

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2022

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomi
Varhaiskasvatus

GHAZIZADE, SERVEH:
Voimauttava valokuvaus varhaiskasvatuksessa
4–5-vuotiaiden ryhmä

Opinnäytetyö 45 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Marraskuu 2022

Tavoitteena oli kehittää opinnäytetyön tekijän ammattitaitoa hyödyntämällä eri teorioita, jotka liittyvät voimauttavaan valokuvaukseen. Tarkoituksena oli käyttää tätä menetelmää projektissa lasten kanssa eräässä tamperelaisessa päiväkodissa sekä tehdä näkyväksi projektin tilanteita ja niihin osallistuneiden lasten toimintaa. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön avulla haluttiin kehittää päiväkodin toimintakulttuuria enemmän luovuutta ja lasten itsetuntoa tukevaksi. Keskiössä olivat myös kohteena olevan ryhmän lasten osallisuuden ja muiden sosiaalisten taitojen kehittäminen mediakasvatuksellisin keinoin.

Projektiin osallistui kuusi lasta, jotka jaettiin kolmeksi pariiksi. Harjoittelujakson pajatoiminta ja lopun näyttely mukaan lukien projektiin käytettiin aikaa noin kymmenen viikkoa. Valokuvaustoimintaosuus toteutettiin iPadeilla läheisessä metsäluonnossa hyödyntäen aikaisemman pajatoiminnan suunnitelmia, joiden mukaan lapset kuvasivat toinen toisiaan omina sankarihahmoinaan.

Menetelmän käyttö tuki hyvin varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Vaikka projekti kesti lyhyen aikaa ja vaikka lapsiryhmä oli pieni, sosiaalisten taitojen positiivista kehitystä oli selkeästi nähtävissä. Optimaalista olisikin päästä toteuttamaan vastaavaa toimintaa kokonaisen lapsiryhmän kanssa koko lukukauden tai vaikkapa koko lukuvuoden ajan.

Asiasanat: voimauttava valokuvaus, sosiaaliset taidot, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

GHAZIZADE, SERVEH:
Empowering Photography in Early Childhood Education and Care
A Group of 4–5-Year-Old Children

Bachelor's thesis 45 pages, appendices 4 pages
October 2022

The aim was to develop its writer's professional skills by utilizing different theories connected to empowering photography. The purpose was to use the method in a project with children in a day-care centre in Tampere and to make situations of the project and activities of the children involved visible. The idea of this practice-based thesis was to advance the culture of the day-care centre giving more support to creativity and children's self-esteem. One object was to advance involvement and other social skills of the group by the means of media education.

Six children participated in the project. They were divided into three working pairs. Altogether with a starting practice period and an exhibition in the end, the process took about ten weeks. The photography section was implemented by iPads in a nearby forest nature utilizing the plans of the previous group work. The children photographed each other as hero gestures of their own.

Using empowering photography supported essentials of the early childhood education and care plan well. Although the project did not last a long time and the group of children was limited, it was clearly possible to see positive development in their social skills. The optimal solution would be to implement the method with the whole normal group of children during the whole term or even during the whole year.

Key words: empowering photography, social skills, early childhood education and care

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHTIA.....	7
	2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	7
	2.2 Tutkimuskysymykset	7
3	VOIMAUTTAVA VALOKUVAUS VARHAISKASVATUKSESSA	9
	3.1 Valokuvaus menetelmänä	9
	3.2 Menetelmän vaikutukset myötätunnon kehittämiseen	10
	3.3 Menetelmän vaikutukset itsetunnon vahvistamiseen	12
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	14
	4.1 Toimintaympäristö	14
	4.2 Prosessiin osallistuneet lapset	14
	4.3 Harjoitusvaihe	16
	4.4 Voimauttavan valokuvauksen prosessi	23
	4.5 Yhteenveto toteutuksesta ja aineistosta	30
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
	5.1 Itsetunnon tukeminen	31
	5.2 Myötätunnon vahvistuminen	33
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	36
	LÄHTEET.....	41
	LIITTEET	42
	Liite 1. Saatekirje huoltajille	42
	Liite 2. Lupakysely vanhemmille	43
	Liite 3. Huoltajille lähetetty kutsu Voimauttavan valokuvausnäyttelyyn	44
	Liite 4. Huoltajille laadittu palautekyselylomake	45

1 JOHDANTO

Voimauttava valokuvaus menetelmänä varhaisessa vaiheessa tukee lapsen itsetuntoa kokonaisvaltaisesti. Menetelmän soveltaminen varhaiskasvatuksessa mahdollistaa itsetunnon tukemista eri osa-alueilla, siten että eri ominaisuudet ja taidot tulevat tutuiksi. Lapset tulevat tietoisiksi omista ominaisuuksistaan ja taidoistaan ja hyväksyvät niitä tietoisemmin. Itsetunnon vahvistaminen edistää myös sosiaalisten suhteiden ja taitojen lisäksi myönteisen minäkuvan muodostamista sekä harjoittaa tunteiden tunnistamista.

Miina Savolainen toteaa teoksessaan *Maailman ihanin tyttö*, että ihminen lapsena osaa katsoa itseään hyväksytysti ja nauttia siitä ilman esteittä ennen, kuin häntä hämmennetään sillä tiedolla, miltä ihmisen kuuluisi näyttää, jotta hänet hyväksytään. Myöhemmin varttuessaan ihmisen on vaikea hyväksyä kuvissaan vanhenemistaan ja elämään menetyksen tuomia sisältöjä. Sillä kuvia katsoessa herää tunteita, jotka pakottavat suhtautumaan itseensä raa’asti. Mutta toistuva omakuvan katsominen tukee totuttautumista. (Savolainen 2018,153.)

Tässä opinnäytetyössä voimauttavaa valokuvausta tarkastellaan itsetunnon, osallisuuden ja nähdyksi tulemisen näkökulmasta. Lisäksi pohditaan, miten kyseisen menetelmän avulla on mahdollista vaikuttaa myötätunnon ja erilaisuuden hyväksymiseen.

Käytännössä työ toteutettiin lukuvuoden 2021–2022 aikana eräässä tamperelaisessa päiväkodissa 4–5-vuotiaiden ryhmässä, jossa oli 22 lasta. Työ koostui seuraavista vaiheista: keskustelut lasten kanssa heidän lempikuvauspaikoistaan ja tavoistaan, lasten ohjaaminen työpareiksi, pareittain toimivien lasten ohjaaminen vuorovaikutteisesti, kuvien valinta yhteistyössä työparien kanssa, näyttelyn järjestäminen vanhemmille sekä palautteen kerääminen heiltä. Tämän lisäksi projektia dokumentoitiin ja lapsilta kerättiin palautetta koko prosessin ajan.

Valokuvatyöskentelyn avulla olen aiemmin oppinut huomaamaan, että lapsi oppii katsomaan itseään hyväksyvästi, käyttäytymään omana itsenään sosiaalisissa

tilanteissa sekä tunnistamaan erilaisiin tilanteisiin kuuluvia tunteita. Se voisi siis toimia myös vastoinkäymisissä ja haasteiden syntyessä suojaavana tekijänä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHTIA

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Tarkoituksena on hyödyntää voimaannuttavan valokuvauksen menetelmää lasten kanssa toteutettavassa projektissa eräässä päiväkodissa sekä tehdä näkyväksi projektin tilanteita ja niihin osallistuneiden lasten toimintaa. Lisäksi pyritään tarkastelemaan projektin vaikuttavuutta lasten itsetunnon vahvistamisen kannalta, myötätunnon vahvistamisen tukena ja erilaisuuden hyväksymisen kannalta. Menetelmä on vahvistanut hoitoalalla nähdyksi tulemisen tunnetta (Psykologipalvelu Kipinä 2017) ja näkisin, että se soveltuu myös varhaiskasvatukseen ja tukee lasten tahtoa osallistua. Lähtötavoitteena on kehittää valitussa päiväkodissa ryhmän lasten itsetuntoa, osallisuutta, ja muita sosiaalisia taitoja mediakasvatuksellisin keinoin. Näkisin hienona, että menetelmä lähtisi leviämään koko siihen päiväkotiin, jossa tutkimus toteutettiin, ja muihinkin varhaiskasvatuksen yksiköihin. Lisäksi tavoitteena on oman ammattitaitoni vahvistaminen. Tämän tärkeäksi näkemänäni menetelmän käyttäjänä voin vahvistaa asiantuntijuuttani ja myöhemmin olla valmis laatimaan koulutuspaketin käyttöohjeineen varhaiskasvattajille.

Tutkimukseni on toiminnallinen tutkimus. Tarkoitus on löytää toimiva työtapo, joka tukee lasten itsetuntoa ja osallisuutta, joiden seurauksena nähdyksi tulemisen kokemus korostuu. Toivoisin, että se osoittautuisi toimivaksi sekä inspiroivaksi käytänteeksi, jota jatkossakin voitaisiin hyödyntää nykyisessä työyhteisössäni ja josta jokainen varhaiskasvattaja voisi kehittää omia toteuttamistyyliä voimauttavasta valokuvauksesta. Työtavan tarkoituksena on myös lisätä lasten sekä henkilökunnan innostusta osallisuuteen ja myös tukea oppimista ja osaamisen hyödyntämistä.

2.2 Tutkimuskysymykset

1. Miten voimauttavan valokuvauksen menetelmää voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa?

2. Miten valokuvausprosessi tukee lasten itsetuntoa, myötätuntoa ja erilaisuuden hyväksymistä?

3. Mitkä asiat prosessissa ovat onnistuneita ja mitkä asiat nousevat kehittämiskohteiksi?

3 VOIMAUTTAVA VALOKUVAUS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Valokuvaus menetelmänä

Valokuvauksen vaikuttavuutta menetelmänä voidaan tarkastella soveltamislukituksen perusteella. Valokuvat herättävät tunteita, vahvistavat sanallista ilmaisua, opettavat uusia taitoja ja roolityöskentelyä, mahdollistavat ilmaisun ja luovuuden kokemuksia, kehittävät itsehavainnointia, syventävät kokemuksia ja dokumentoivat muutosta, mahdollistavat sanattoman ilmaisua. Savolaisen Voimauttava valokuva -menetelmän keskeinen ajatus on ammatillinen toiminta, jossa dialogia on mukana ja jossa korostuu rakkaudellisuus. Laadukasta on se, että vaikuttavuus ja eettisyys on otettu huomioon ihmistyössä. Menetelmää käytetään tavoitteellisena välineenä ihmissuhteiden lähentämiseen, vuorovaikutuksen parantamiseen sekä oman minän ja yhteisön toiminnan tukemiseen. Ammatillaisen näkökulmasta tämä on jatkuva oppimisen prosessi, jonka kautta jatkuvasti hyödynnetään oman tietämyksen sijaan kuvattavan kokemuksia hoitotyössä. Savolainen itse on hyödyntänyt sitä Hyvösen lastenkodissa. Perinteinen kuvaajan ja kuvattavan välinen asetelma on kääntynyt kuvattavan valtaa korostavaksi. (Savolainen n.d.)

Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde ja siksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Luontevat oppimistavat kuten luovat, toiminnalliset ja osallisuutta edistävät työtavat edistävät lapsen kehitystä. Lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää toiminnassa. Työskentelyn yhteydessä rohkaistaan lasta kyselemään, ihmettelemään sekä päättellemään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Monipuoliset oppimisympäristöt mahdollistavat monipuolisia työtapoja, joissa hyödynnetään lasten ja henkilökunnan osaamista ja, joista muodostuu uusia työtapoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.)

Tämän luoviin menetelmiin kuuluvalla menetelmällä pyrin toteuttamaan varhaiskasvatussuunnitelman edellyttämät viitekehykset, minkä kautta lasten osallisuus ja oppiminen mahdollistuu myös rakentamalla oppimisympäristö sellaiseksi,

jossa keskittyminen ja työskentely on mielekästä. Valokuvauksen vaikuttavuutta menetelmänä voidaan tarkastella soveltamislukituksen perusteella. Valokuvat herättävät tunteita, vahvistavat sanallista ilmaisua, opettavat uusia taitoja ja roolityöskentelyä, mahdollistavat ilmaisun ja luovuuden kokemuksia, kehittävät itsehavainnointia, syventävät kokemuksia ja dokumentoivat muutosta, mahdollistavat sanattoman ilmaisua.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteessa on nostettu kuvallisen ilmaisun vaikutusta lapsen kehitykselle, joka eri menetelmiin toteutetaan varhaiskasvatuksen suunnitelman mukaisesti. Kuvan tekemisen taitojen kokeilemisen avulla rakennetaan yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin. Havainnoimalla lasten itse tekemiään kuvia, taideteoksia ja mediasisältöjä herätellään lasten ajatuksia tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Tarkastelun yhteydessä huomioidaan esimerkiksi väreihin, muotoihin, tekijään, kuvien herättämiin tunteisiin jne.

Varhaiskasvatuksessa toteutettava varhaiskasvatus mahdollistaa, että henkilökunta tutustuu yksilöllisesti jokaiseen lapseen ja hänen tarpeisiinsa ja samalla voi tukea lapsen itsetuntoa. Aikuisen arvostavaa yhteys lapseen myönteisen arjen tueksi jo varhaisessa vaiheessa tukee lapsen sosioemotionaalisten taitojen kehitystä.

3.2 Menetelmän vaikutukset myötätunnon kehittämiseen

Osallisuuden kautta lasten ymmärrys yhteisöstä ja oikeuksista kehittyy sekä vastuu omista valinnoista. Myönteinen kokemus nähyksi ja kuulluksi tulemisesta vahvistuu sensitiivisen kohtaamisen avulla. Näin lapsen osallisuus mahdollistuu. Lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehittymistä edistää myönteinen kohtaminen vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristöä kehitettäessä ja rakennettaessa on oltava lasten osallisuus läsnä jo suunnitteluvaiheessa. Oppimisympäristön tarkoitus on tukea lapsen fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista kehittymistä. Se järjestetään siten, että se saavuttaa yhdessä asetettuja tavoitteita, joiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja halukkuutta oppimiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 25–29.)

Aikuisella on iso rooli lapsen itsetunnon kehityksessä. Se, miten aikuinen asenteellaan ja näkökulmillaan tilanteisiin puuttuu, vaikuttaa luottamuksen rakentumiseen ja siltä osin itsetunnon kehittymiseen. ”Itsetunto rakentuu hyväksynnän, hyvän näkemisen, hyvän ohjaamisen ja riittävän turvan välittämällä.” (Jääskinen & Pelliccioni 2017, 109.)

Lasten hyvinvointia arjessa edistävät erilaiset voimauttavat ilmaisutavat kuten heidän piirroksensa, valokuvansa tai omat tarinansa. Tarinoiden ja ilmaisun yhteydessä pyritään tuomaan esille lasten kokemat erilaiset asiat. Jokaisella lapsella on tarinoita, ja lasten elämään pienilläkin asioilla voi olla suuri merkitys, vaikka ne joskus aikuisesta voivat tuntua merkityksettömiltä. Lapsen identiteetti muodostuu elämän varhaisessa vaiheessa. Siksi varhaiskasvatusympäristö, jossa lapsi kehittyy, on merkittävä tekijä siinä, millaiseksi ihmiseksi lapsi kasvaa kotiympäristön vaikutuksen lisäksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 28–29.)

Positiivinen ilmapiiri ympäristössä, jossa huomataan pienet hyvät teot ja aikuisen pysähtyminen niiden äärelle oikealla tavalla, luo myönteistä sekä erityisesti turvallista tunnetta synnyttäen lapselle mallintamisen halua. Samaten yksittäisen lapsen päivittäiset kahdenkeskeiset aidot kohtaamiset arjessa tarjoavat myötätuntoisia tapahtumia. (Vasun käyttöopas 2018, 114.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa toiminnan kannalta erikokoisten ryhmien muodostamisen hyödyt korostuvat oppimisympäristöä rakennettaessa. Jokaisen yhteisön jäsenen osallisuus toimintaan ja vuorovaikutus mahdollistuu muodostamalla joustavasti erikokoisia ryhmiä. Tarkoituksenmukainen ryhmäjako pedagogisessa toiminnassa tukee lapsilähtöistä toimintaa ja tukee myös sekä lasten että henkilökunnan keskittymistä. Oppimisympäristöjä suunniteltaessa ja kehitettäessä huomioidaan, että se vahvistaa yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa, joiden avulla perinteiset sukupuolistereotyyppiset oletukset hajaantuvat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 28–29.) Mielestäni lasten kehityksen laatuun vaikuttaa huomattavasti myönteinen ja kannustava ympäristö, jossa lapsi kasvaa.

Varhaiskasvatuksessa kannustetaan lasta onnistumisen tavoittamiseen järjestämällä mahdollisuuksia, joiden kautta lapsi saa onnistumisen kokemuksia. Jokaisen lapsen myönteisen minäkuvan kehittyminen varmistuu, kun hän kokee itsensä hyväksytyksi omana itseään ja ryhmän jäsenenä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 54.)

Lapsi oppii vuorovaikutustaitoja vastavuoroisesta keskustelusta aikuisten kanssa. Kun varhaiskasvattaja keskittyy kuuntelemiseen ja antaa lapselle aikaa sanoittaa ajatuksensa puheella ja kun hän tarkentaa lapsen kertoman aiheen yksityiskohtaisesti, ymmärretyksi tuleminen varmistuu oikeaa tulkintaa myöten. (Vehkalahti 2007, 17.)

Saukola ja Laane tarkastelevat kirjassaan *Näe sydämellä* erilaisuuden hyväksymistä sekä asioiden ääneen kertomista olennaisena asiana ihmisen vapautumiselle. Ihmiset vapautuvat olemaan omia itsejään, kun erilaisuuteen suhtaudutaan positiivisesti. Tämä synnyttää mukavan yhteisöllisyyden tunteen, kun yhteys ja energia välittyvät. Arvostus ja hyväksyminen lähtevät sydäimestä, ja siksi on hyvä huomata, että nämä koskevat meitä kaikkia. (Saukola & Laane 2018, 27.)

3.3 Menetelmän vaikutukset itsetunnon vahvistamiseen

Kokemusta omasta hyvyydestä, kyvykkyydestä ja riittämisestä kutsutaan itsetunnoiksi, joka ei ole pysyvä vaan kaikki koetut tilanteet vaikuttavat siihen joko vahvistaen tai haurastuttaen sitä. Olennaista on, että positiivinen palaute ei tulisi lapselle vain tekemisen kautta vaan omana persoonana. (Jääskinen & Pelliccioni 2017, 149.)

Aikuisen rooli on olennainen saada lapsi näkemään hyvä itsessään ja kokemaan itsensä tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Aikuinen läsnäolollaan, arjen aikatauluvalinnoillaan, sopivan kokoisella yhteisen tekemisen vastuun jakamistyyllillään sekä kosketuksellaan voi vaikuttaa positiivisesti lapsen itsensä hyväksymiseen. Ilon ja mielenkiinnon kautta, ihastelemalla sekä kertomalla lapselle hänen vahvuuksistaan aikuinen samalla tukee lapsen itsetuntemusta. Usko ja luottamus itsemme vahvistuvat, kun joku ulkopuolinen uskoo meihin ja näkee meissä hyvän ja

sanoittaa myös sen ääneen. Pelkkä yrittäminen on kehumisen arvoista, ja on rohkeuden merkki, kun uskaltaa tehdä aloitteen jotain uutta asiaa varten.

(Jääskinen & Pelliccioni 2017, 111.)

Reeta Vehkalahti on korostanut teoksessaan *KEHU Lapsi päivässä* lapsen huomioimista ja näkemistä tärkeänä osa-alueena lapsen itsetunnon kehittämisessä. Hän pitää lapsen tutustumiseen käytettyä aikaa tärkeämpänä kuin sitä, että havainnoidaan lapsen kykyä ja osaamisia. Hän ei kuitenkaan sulje pois yllä mainittujen asioiden tärkeyttä lapsen kehityksen kannalta, mutta ykkössijalla on ajan käyttäminen lapsen vahvuuksiin tutustumisessa. Kun ryhmän aikuinen antaa eri tilanteiden yhteydessä lapselle aikaa ja tilaa keskustella hänelle tärkeistä asioista, lapsi saa nähdyksi tulemisen kokemusta. (Vehkalahti 2007, 12–13.)

Voimauttava valokuva -menetelmässä Savolaisen mielestä katsominen ja nähdyksi tuleminen ovat olennaisia tekijöitä yhteyden rakentamiselle tai niiden puute ulkopuolisuuden kokemiselle. Lapsella ei ole syntyessään valmista käsitystä siitä, millainen hän on.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Toimintaympäristö

Aloitin uudestaan aiemmin itselleni hyvin tutuksi tulleessa päiväkodissa tammi-kuussa 2022. Johtajani kanssa olin neuvotellut opinnäytetyöstäni ennen paluutani ja siksi sain jatkaa ryhmässä, jossa oli 21 lasta (4–5-vuotiaat lapset). Heti alkuun suoritin pedagogisen johtamisen harjoitteluni, jossa sain mahdollisuuden olla opettajan roolissa ja käynnistää samalla tämän valokuvausprojektin helmikuussa. Tämä antoi mahdollisuuden tiedottaa työtiimilleni opinnäytetyöni suunnitelman eri vaiheista sekä sen tarkoituksesta. Onneksi tiimini innostui ideasta ja halusi tukea minua tässä projektissa.

Päiväkodissa on 4 ryhmää ja noin 60 hoitopaikkaa. Siellä lapset ovat 0–5-vuotiaita. Ikäluokat 0–2 on sijoitettu pienten osastolle, ja 2–4-vuotiaat ovat omalla osastollaan. Se on jaettu taas kahteen ryhmään. 3–5-vuotiaat ovat puolestaan omalla osastollaan. Päiväkotirakennus on 1970-luvulta, ja sen lähellä sijaitsevaa metsäluontoa voi luontevasti hyödyntää säännöllisesti.

4.2 Prosessiin osallistuneet lapset

Kuten aiemmin jo mainitsin, tutkimukseeni osallistui 6 lasta, ja heidät olen nimennyt A–F-kirjaimilla. Lapset valittiin tutkimusryhmään sen perusteella, että siinä olisivat sekä 5-vuotiaat että 4-vuotiaat. Oli huomioitu myös se, että ryhmä koostuisi heterogeenisistä lapsista ja hiljaisempiakin olisi mukana. Kuudesta lapsesta muodostettiin kolme paria (A & B, C & D ja E & F). Tässä parin valitsemisessa piti huomioida lapselle tärkeä kaveri mutta myös se, että kaveri tukisi toisen osapuolen toiveiden toteuttamista.

A on 5-vuotias, ja hän pitää autoista sekä taisteluhahmoista. ”Pahikset ja hyvikset”, hän usein sanoo. Erityisesti hän rakastaa ninjoja, ja tässä voimauttavan valokuvauksen projektissa hän valitsi hahmokseen hiirininjan, joka asuu metsässä. Hän on myös hyvin taitava luomaan monipolvisia tarinoita ottamistaan kuvista.

Myös lapsi B on 5-vuotias. Hän rakastaa muovailua ja tekee erilaisia veistoksia keskittyen pitkiä aikoja omassa rauhassaan niiden tekoon. Veistokset olivat yleensä ainutlaatuisia ja todella hienoja. Hän on liikunnallinen ja vaikka on luonteeltaan hyvin hiljainen, hän on hyväntahtoinen haluttu leikkikaveri. Hän ei mielellään tuo esille omia mielipiteitään muiden lasten läsnä ollessa. Hän valitsi punaisen koiran sankarihahmukseen tässä projektissa.

C on ryhmän kolmas 5-vuotias, hyvin luova ja määrätietoinen lapsi. Hän tiesi heti pajoissa pääidean ja lähti parinsa kanssa toteuttamaan niitä tehtäviä. Hän oli kekseliäs ja antoi hyviä ehdotuksia. Hän valitsi hahmukseen supernaisen, koska hän haluaa aina auttaa muita pulasta. Hän on luonteeltaan hyvin empaattinen ja avulias myös.

Myös D on 5-vuotias. Rauhallisen ja reippaan luonteensa vuoksi hän on hyvin haluttu leikkikaveri. Hän tykkää erityisesti leikkiä kotia, mutta myös askartelu ja värittäminen ja yleensäkin pöytäpuuhat kiinnostavat. Pihalla hän kavereiden kanssa ottaa hoivatakseen jonkin ötökän ja hoitaa yhdessä heidän kanssaan sitä. Alkuvaiheessa, kun menin ryhmään, hän ei mielellään halunnut asioida kanssani ja muutenkin oli muidenkin aikuisten kanssa melko varautunut. Lasten kanssa häneltä kuitenkin keskustelut sujuivat hyvin. Hän valitsi perhoskissan sankarihahmukseen, joka myöhemmin prosessin edetessä muuttuikin perhoskissaprinssiksi.

Lapsi E on 4-vuotias taiteellinen ja piirtämistä ja askartelua rakastava. Hän rakastaa myös luontoa ja eläimiä, ja siksi hahmon luominen ei tuottanut hänelle ongelmia. Hän siis tiesi heti, mitä hän haluaa ja millainen hahmo on. Lisäksi hän osaa sanoittaa tunteitaan ja toiveitaan, mikä helpotti toisen osapuolen toimintoja. E:llä oli hahmoksi valittuna kissanpentukeiju, koska hän yleensä muiden kanssa leikki kissaa. Hänen hahmokissansa osaa lentää. Hahmosta kehittyi lopulta perhoskissanpentu, jolla mahtavat perhossiivet.

Kuudes lapsi F on 4-vuotias, määrätietoinen ja hyvä piirtämään. Hän rakastaa lastenohjelmia. Hän eläytyy ja näkee itsensä joinakin lasten ohjelmien hahmoina. Siksi hän valitsi tähän Karhu ja Otot -ohjelmasta itselleen yhden hahmon.

4.3 Harjoitusvaihe

Toimintakauden alkuvaiheessa oli pyrkimys luoda luottamuksellinen vuorovaikutussuhde jokaiseen lapseen antamalla heille kahdenkeskistä aikaa eri tilanteiden yhteydessä. Tiettyjen haasteiden vuoksi alkuperäinen suunnitelma muuttui, koska vaihdoin ensinnäkin kesken kauden toiseen yksikköön ja uuteen ryhmään. Siksi jouduin nopeuttamaan aikataulua. Lisäksi samaan aikaan osui koronaepidemia, josta aiheutui sekä henkilökunnan että lasten poissaoloja. Myös samaan aikaan osunut henkilökunnan lakko hankaloitti alkuperäisessä suunnitelmassa pysymistä. Näitten kaikkien syitten takia tutkimusta oli mahdollista toteuttaa vain kuuden lapsen ryhmässä.

Tämä valokuvausprojekti sisältyi viikkosuunnitelmaan, ja se oli osa meidän päivittäistä toimintaamme. Se oli näkyvässä vanhemmille, jolloin myös heidän oli helppoa seurata, mitä päivän aikana tapahtuu. Näin vanhemman ja lapsen yhteinen keskustelu päivän tapahtumista oli paremmin mahdollista, kun vanhemmat tiesivät etukäteen, mitä oli tulossa ja toteutettavissa. Pajat toteutuivat alussa säännöllisesti 1–2 kertaa viikossa, kun niihin saatiin hyödynnettyä retkipäivät ja keskiviikon aamupäivät. Me ohjaajat tulostimme lasten ottamat valokuvat paperille ja jos toiminnan aikana olimme saaneet itse toiminnasta kuvia, niin lähetimme ne PÄIKKY-ohjelman kautta vanhemmille sähköisesti (PÄIKKY-ohjelma oli lukukauden aikana viestintäväline ja tietojärjestelmä, josta löytyi lapsista tarvittavat tiedot.).

Jokaisessa vaiheessa dokumentoin lasten sanallista ja sanatonta viestintää kirjallisten muistiinpanojen avulla. Myös haastattelin lapsia.

Harjoituspaja 1

Kuvausvälineinä käytettiin iPadejä. Ne olivat päiväkodin omia laitteita, ja lapset olivat tottuneet käyttämään niitä aiemmin. Mutta kaikki heistä eivät olleet tutustuneet niillä valokuvaamiseen. Lisäksi koin, että tämän ikäiset lapset ovat tottuneet käyttämään iPadejä paremmin kuin järjestelmäkameroita, sillä iPadilla kaikki tapahtuu näytön kautta.

Harjoituspaja 2

Toimintaa lähdettiin pohjustamaan lasten kanssa keskustellen eri vaihtoehtoja kuvata itseä ja muita: piirtäen, maalaten vai valokuvaten. Sillä valokuvauksen ohella olisi mahdollista hyödyntää muitakin tapoja (kuva 1).

KUVA 1. Sankarihahmon piirtäminen

Vaikka tähän tutkimukseen osallistui vain osa ryhmän lapsista, kuitenkin oli tarkoitus toteuttaa pajat ryhmän kaikkien lasten kanssa. Siten muodostimme kolme pienryhmää, ja kaksi muuta ohjaajaa sai toimia omalla tavallaan. Koska pajojen alkuvaiheessa muodostettiin työparit ja harjoiteltiin valokuvaamista, niin siihen sai yhdistää matemaattiset taidot kuten lukumäärät sekä toisaalta myös värit ja ympäristön havainnoinnin. Myös tunteiden havainnollistamista valokuvaamalla erilaisia perustunteille tyypillisillä ilmeillä esittämällä (iloinen, surullinen, hämmästynyt, vihainen ja ...). Lapset siis harjoittelivat etupäässä valokuvausta, mutta huomio kiinnitettiin myös arjessa oleviin asioihin tutussa ympäristössä. Parityöskentelyn alkuvaiheessa lapset kuvasivat esimerkiksi päiväkotiympäristössä sisällä olevia esineitä annettujen ohjeiden mukaisesti, kuten etsivät viisi keltaista esinettä ja kuvasivat ne yhdessä.

Parityöskentelyä aloitettaessa kiinnitettiin huomiota ystävyys-suhteisiin, mikä lisäsi lasten innostusta toimintaan. Pajoissa aina palasimme edellisen kerran tapahtumiin, ja silloin ihailtiin saatuja valokuvia, ja sen jälkeen vasta tuli uusien ohjeiden anto. Kävimme siis pajan ohjelman läpi, ja annoin uudet ohjeet, joiden mukaan

lasten tulisi toimia. Tässä tärkeä osuus oli lasten vireystila, koska he toimivat pareina. Siksi heidän oli tärkeä kuunnella ohjeita ja toimia niiden mukaisesti. Ohjeet olivat joko suullisia tai kuvan avulla hahmotettavia ohjeita, esimerkiksi löytää raidallisia kohteita päiväkodin sisätiloista (kuva 2). Tällöin lapset saivat kulkea pareina kaikkialla vapaasti, sillä pajat tapahtuivat muiden ryhmien ulkoilu-aikoina ja muiden työskentely ei silloin häiriintynyt tämän vuoksi.

KUVA 2. Raidallisen ympäristön havainnointia valokuvaamisen avulla

Valokuvia tutkittiin oman pienryhmän kanssa, ja kuvat myös tulostettiin näytettäväksi muille lapsille sekä heidän vanhemmilleen. Valokuvia tarkasteltaessa nousi hyviä keskusteluja, ja samalla saimme seuraavalle pajalle suunnitelmaidean.

Harjoituspaja 3

Oman pienryhmäni kanssa hyödynsin tunnekortteja pajan alussa ja myös myöhemmin mielipiteiden kyselyn yhteydessä. Lapset siis saivat tunnekorttien avulla löytää oman tuntemuksensa mukaisen kortin, joka mahdollisimman hyvin kuvaili hänen senhetkistä oloaan (kuva 3).

KUVA 3. Yksilöllisen tunnetilan huomioiminen ryhmän jäsenenä

Koska osa lapsista tarvitsi enemmän ohjeistusta ja aikuisen läsnäoloa, toiset parit saivat työskennellä keskenään annettujen ohjeiden mukaisesti ja saivat käyttää myös omaa luovuuttaan. Silloin sain olla tukea tarvitsevien parissa paremmin.

Harjoituspaja 4

Seuraavaksi laajensimme valokuvaamisen metsäluontoon, jolloin keskityimme kevään ensimmäisiin merkkeihin ja aina kun bongasimme käyttämästämme bingotaulukosta jonkin merkin, lapset valokuvasivat. Vertailimme niitä tuotoksia myöhemmin päiväkodissa heijastamalla valokuvat älytaululle. Tämä lisäsi myös yhteishenkisyyttä ja yhteisvoimiin onnistumisen kokemusta (kuva 4).

KUVA 4. Keväthavaintoja valokuvauspäivänä

Pajatoiminnan aikana oli ideana aktivoida lasten osallisuutta ja toteuttaa se heiltä lähteneistä toiveista. Pajan alkaessa oli siis merkityksellistä pitää yhteinen hetki ja pysähtyä asioiden äärelle. Siinä vaihdettiin kuulumisia ja samalla lapset saivat esittää toivomuksensa päivälle. Myös itse ohjaajana olin osa porukkaa, ja osallistuin samalla tavalla keskusteluihin.

Kaikissa harjoituspajoissa lapset esittelivät halutessaan tuotoksiaan, ja muut saivat kommentoida niitä. Tämä tapa rohkaisi herkempiäkin lapsia antamaan mielipiteensä asioihin tai kantamaan vastuuta omasta työstään. Parityöskentely toi lisää keskustelua, kun jokainen pari kertoi omasta näkökulmastaan yhdessä luodusta tuotoksesta. Valokuvattu metsäpolku aurinkoisena päivänä saikin uuden tulkinnan, kun valokuvaaja kuvasi teostaan ”metsähiiren poluksi” kuvaa tarkasteltaessa (Kuva 5).

KUVA 5. Keväistä toimintaympäristöä päiväkodin lähimetsässä

Pajoissa joka kerta keskustelimme myös lopullisesta työstä, joka oli meidän pää-tavoitteenamme. Eli kaikkien sankarihahmojen kuvaamisista tultaisiin koostamaan yhteinen näyttely. Näin asiasta tuli tavallinen, joten heidän ei tarvinnut sitä jännittää. Kun jokainen oli päättänyt hahmostaan alkuistunnoissa, he saivat piirtää mielikuvansa paperille parillensa hahmotettavaksi. Kun työ oli valmis, he saivat kertoa, mitä heidän sankarihahmonsa osaa ja missä hän siinä piirustuksessa on. Nämä piirustukset olivat vain suunnitteluvaiheen alkua, ja hahmo sai muuttua ja kehittyä koko matkan ajan.

Sairastumisia ja poissaoloja oli prosessin aikana monia, ja siksi tämä toisto pajojen yhteydessä tuki myös edellisen kerran poissaolijoiden mukana olemista. Työskentelyparin toisen osapuolen puuttuessa toinen sai seurata muiden parien työskentelyä ja olla mukana tehtävien suorittamisessa. Kävimme jokaisen parin kanssa läpi otettua valokuva-aineistoa, ja lapset saivat itse päättää, mitkä kuvat tulostamme muille nähtäviksi. Kuvat olivat muun muassa ympäristön esineistä tai ilmein esitetyistä tunteista (kuva 6).

KUVA 6. Kevään havaintojen valokuvaaminen metsäretkellä: lämpimänä päivänä ei tarvita rukkasia.

Nykylapset ovat tottuneita olemaan valokuvattavina, ja yleensä he ovat luonnollisesti, kun toiset kuvaavat heitä. Nyt tässä projektissa he harjoittelivat olla pääroolissa ja päättivät itse kuvakulmista sekä itse miettivät, miten haluavat esiintyä valokuvissaan (kuva 7). Tämä vaati kuvaajalta myös maltillisuutta ja keskittymiskykyä. Tätä harjoittelimme myös valokuvausprojektin aikana. Ohjeiden noudattaminen monipuolisten sekä kiinnostavien tehtävien yhteydessä ja niissä pysyminen oli hyvä pohja tähän tavoitteeseen.

KUVA 7. Kuvattavan toiveiden huomioiminen kuvaushetkellä

4.4 Voimauttavan valokuvauksen prosessi

Prosessi koostui kahdesta erillisestä pajasta, joista ensimmäisestä kuvattiin materiaalia ja toisessa sitä jatkokäsiteltiin. Pajat toteutettiin kahteen kertaan, koska ensimmäisellä kerralla valokuvaaminen kaikkien osalta ei onnistunut poissaolojen takia.

Valokuvapaja 1

Itse sankarihahmon valokuvaustilanne tapahtui hyvin sujuvasti metsässä, sillä lapset ovat vapautuneempia siellä ja monet asiat onnistuvat kokemuksen mukaan luonnossa paremmin (kuva 8). Sillä lapset tuntuvat keskittyvän tehtäviinsä siellä paremmin, koska siellä voi liikkua vapaammin eikä äänenkäyttöä tarvitse rajoittaa niin paljon kuin sisätiloissa. Lisäksi metsäluonnon käyttö oppimisympäristönä edesauttaisi VASUN osa-alueen *Tutkin ja toimin ympäristössäni* tavoitteiden toteuttamisessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 46.)

KUVA 8. Valokuvaamista metsäluonnossa

Seuraavassa vaiheessa otin yhden parin kerrallaan työskentelemään, jotta lapsilla olisi työrauha ja itsellä helpompi ohjata sekä havainnoida heitä. Ohjeistin joka paria, miten he voivat keskenään pohtia kuvauspaikkaa sekä lempihahmojaan ja vielä sitäkin, mistä näkökulmasta toinen valokuvaa parinsa kuitenkin valokuvattavan toiveiden mukaisesti (Kuva 9). Kuvia saisi olla useita, jotta olisi valinnanvaraa. Seuraavilla kerroilla tulisimme palaamaan saatuihin tuotoksiin koko ryhmän kanssa ja niitä tarkastellen kuvassa olevan henkilön ilmeitä ihailen.

KUVA 9. Lapsi katselemassa näkymätöntä metsähiirtä

Lisäksi siinä vaiheessa kevätaurinko oli huhtikuun aikana jo valaisut luontoa ja kuvaympäristö korostui auringonvalossa kauniimmin. Valokuvatilanteessa iPadit mahdollistivat valokuvien tarkastelun heti isommalla ruudulla, ja niillä sai otettua useampia kuvia, joista oli valinnan varaa ja myös sai täydennettyä samalla kerralla kuvattavan toivomusten mukaan.

Valokuvapaja 2

Tarkastelimme yhdessä metsässä otetut valokuva-aineistot päiväkodissa samana päivänä ennen välipalaa (lepohetken aikana), ja samalla jokainen mietti lopullista taustavalokuvavalintaa sankarihahmolleen, eli mikä kuva parhaiten sopisi. Lapset kertoivat mielipiteitään valokuvista ja saivat kuulla toistensa tarinoita omista kuvistaan. Jokainen pari kertoi kokemuksestaan valokuvausprosessissa ja siihen liittyvistä kohokohdista ja haasteista. Valitun valokuvan päälle piti suunnitella jokaisen kanssa erikseen sankarihahmolle sopiva vaatetus ja mahdollisesti sen ympärillä olevia asioita. Olimme etukäteen lasten kanssa sopineet kuvien

liittämisestä. Sillä valokuvauspäivänä lapsilla oli metsäretkellä ulkoiluvaatteet sekä huomioliivit, joten rekvisiitan järjestelyt tällä aikataululla olivat hieman haastavia. Mutta ratkaisimmekin tilanteen niin, että lisäsimme otetun kuvan päälle jälkikäteen tarvittavia kuvia.

Tässä valokuvausprosessissa lapset valitsivat internetistä itsellensä sopivan esineen ja asun, minkä jälkeen ne kuvat liitettiin pienin muokkauksin Word-ohjelman avulla taustakuvan päälle. Ohjaajana liitin jokaisen työparin kanssa erikseen lisäkuvia heidän sankarihahmonsa kuvaan. Lapset saivat siis itse suunnitella vaateustaan kuvassa, ja minä toimin suunnittelun apuna hakemalla oikealla nimellä esineiden kuvia internetistä ja toteutin lasten toiveita yhdistelemällä näitä kuvia keskenään. Tämäkin oli monivaiheinen työ, ja siitä lapset saivat uusia ulottuvuuksia taiteen tekemiseen ja sen mediayhteyteen. Lisäksi keskenämme syntyneet keskustelut toivat rohkeutta ja avoimuutta vuorovaikutukseen.

Seuraavaksi tässä pajassa tulostettiin valokuvamateriaalit näyttelyä varten. Kaikkien kuuden lapsen kanssa kävin erikseen läpi, mitkä kuvat he haluavat näyttelyä varten tulostettaviksi. Mietimme yhteisvoimin, millaisia taidenimiä he haluavat kuvillensa antaa. Näin tärkeänä, että jokainen lapsi itse saa nimetä työnsä ja jos jollain oli vaikeuksia nimen valitsemisen kanssa, palasimme valokuvaushetkeen ajatusten voimalla ja yritimme sieltä poimia jonkin sopivan nimen työlle.

Tarkoitus oli saada enemmän kuvia näyttelyyn sankarikuvien lisäksi, ja näin sopiviksi metsäteemamme myös kevätbongauskuvat, jotka oli projektin aikana saatu mukavasti kerättyä. Näin harjoitteluvaiheen materiaaliakin saatiin luontevasti mukaan varsinaiseen projektiin. Onnekseni olin pitänyt listan valokuvien ottajista. Lisäksi lapset itsekin muistivat ottamiaan kuvia erittäin hyvin.

Valokuvanäyttely

Näyttelyn pystyttäminen oli seuraava askel. Valokuvat oli yhteisvoimin tulostettu ja nimetty. Pyrin saamaan kaikki vaiheet voimauttavasta valokuvasta näyttelyyn. Sinne siis tuli suunnitteluvaiheen piirretyt hahmot ja toiminnasta otetut valokuvat, metsässä toteutetut valokuvat ja valokuvaustilanteet sekä muokatut versiot

sankarihahmoista. Keskustelimme näytteillä olevista kuvista, niiden kohteiden ilmeiden perusteella, millaisia tunteita valokuva katsojissa herättää.

Jotkut lapset myös olivat tarinoineet omien kuvien pohjalta. Nekin toivat oman mausteensa näyttelyyn. Lisäksi kevät kuvista oli syntynyt taiteellisia tuloksia, joiden ansiosta näyttelyn monipuolisuus korostui. Näyttelyn paikaksi valitsin ryhmälle tarkoitetun tilan eli pikkuhuoneen. Siellä näyttely sai olla pitemmän ajan esillä, ja siellä kävijät saivat tutustua rauhallisessa ympäristössä kuviin.

Näyttelyn rakentamisessa oli huomioitava muutama merkityksellinen asia, kuten huoneen valaistus ja ympäristön siisteys. Pyrin siihen, että huone oli pelkistetty ja katse välttyi voimakkailta väreiltä. Siksi laitoin näyttelyn ajaksi kaikki lelut suljettuihin kaappeihin piiloon. Huoneessa oli hyvä valaistus ja riittävästi seinätilaa valokuvien sijoittamiseen. Seinille asetetut hempeän väriset verhot toivat tilaan lisää oikean näyttelyn tuntua. Kuvia ei ryhmitelty teemoittain, vaan asettelin kullekin lapselle kuuluvan kuvasarjan omaan osioonsa samalla jatkumoksi muiden lasten töille (kuva 10).

KUVA 10. Näyttelyn tila eri kulmista

Se toi selkeän järjestyksen, ja katsojan oli mielestäni näin mielekkäämpi seurata kuvia. Näyttelymateriaalin asettamisvaiheessa myös lapset olivat mukana ja saivat toivoa, kenen kaverin töiden viereen haluavat kuviansa (kuva 11). Näyttelyn ovelle laitoin lämminhenkisellä kuvalla varustetun tervehdyksen ja näyttelyn nimen. Näyttelylle annoin nimeksi projektimme mukaisesti ”Voimauttava valokuvaus”. Huoneessa soi rauhallinen klassinen musiikki, johon oli upotettu metsän ääniä kuten linnunlaulua. Tämä herätteli kuvia eloon ja lisäsi tunnelmaa, jonka toivoin koskettavan jokaista kävijää jollain tavalla.

KUVA 11. Näkymä astuttaessa sisään valokuvanäyttelyyn

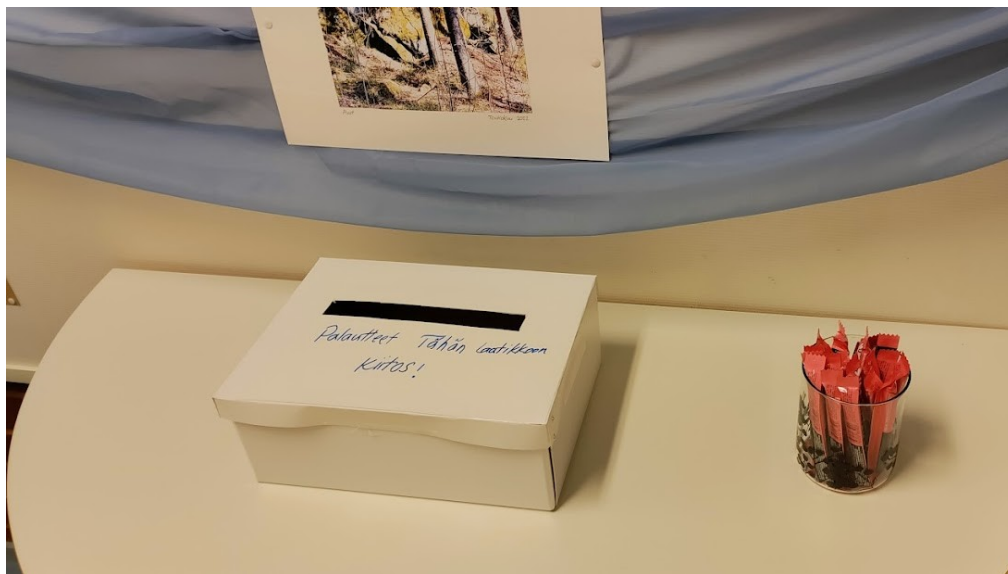
Tämä näyttely koostui vain kuuden tutkimuksessani mukana olleen lapsen kuvista, ja rajallisen ajan vuoksi koko ryhmän valokuvanäyttely ei tällä kertaa toteutunut (kuva 12). Olen perustellut tämän aiemmin tekstissäni.

KUVA 12. Kuvaus osasta näyttelyn aineistoa

Tein tiedotteen näyttelyn ajankohdasta vanhemmille ja samaan kirjeeseen laitoin palautelomakkeen, jonka avoimiin kysymyksiin vanhemmat saivat vastata anonyymisti. Asetin näyttelytilan pöydälle palautuslaatikon, johon vanhemmille oli helppoa pudottaa palautteensa (kuva 13). Näyttelyssä sai käydä siis aamulla

lasta tuodessa ja iltapäivällä lasta hakiessa ja palautteen sai antaa koko näyttelyn ajan.

KUVA 13. Palautelaatikko säilytti anonymisyyden

Näyttelyn avajaisiin 27.toukokuuta kutsuimme koko ryhmän lapset ja aikuiset ja maistelimme pientä purtavaa tilaisuuden kunniaksi. Ryhmän muut lapset tutustuivat innokkaina muiden töihin. Yllättävän paljon lapset kyselivät pieniltä taiteilijoilta asioita kuvista ja sankarihahmoista varsinkin, esimerkiksi ”Ketä he esittävät?” ja ”Mitä he osaavat?” ja ”Miksi juuri tämä hahmo?”

Lisäksi kutsuimme yksikkömme muiden osastojen lapset ja aikuiset tutustumaan näyttelyyn. Erityisesti aikuisten toivoin tutustuvan lasten töihin, sillä toivoin saavani heidätkin innostumaan ideasta ja vaikka inspiroitumaan kokeilemaan voimauttavaa valokuvaamista jollain tapaa oman ryhmänsä kanssa. Siksi pyysin myös heiltä palautteen näyttelystä ja itse projektista.

Näyttely oli esillä runsaat kolme viikkoa, sillä se sulkeutui 20.kesäkuuta. Näyttelyn päätyttyä purin itse sen ja jaoin lopuksi valokuva-aineistot jokaiselle pikkutaiteilijalle itselleen muistoksi.

4.5 Yhteenveto toteutuksesta ja aineistosta

Taulukkoon 1 on koottu valokuvaprojektin keskeisimmät numerofaktat. Kuten taulukosta on nähtävissä, kokonaisuuteen sisältyi neljä harjoituspajaa ja kaksi valokuvapajaa.

TAULUKKO 1. Toteutuksen sisältö tiivistetysti

Työskentelyyn osallistuneet lapset	6 lasta
Harjoituspajat	4 kappaletta
Valokuvapajat	2 kertaa, ensimmäinen noin 1 t, toinen noin 20 min / lapsi
Näyttely	Näyttely on projektinomainen dokumentointi, joka tekee työstä läpinäkyvän ja helposti tulkit-tavan. Näyttely koostuu lasten ottamista valo-kuvista, piirustuksista sekä toimintatilanteiden aikana otetuista kuvista. Yhteensä 30 lasten taideteosta kehyksineen.
Palautelomake huoltajille	Huoltajista 1/6 palautti
Päiväkirjamerkinnot	5 kpl päiväkirjamerkintöjä, joihin sisältyi ha-vaintoja osallistuneiden lasten toiminnasta, lapsissa heränneistä ajatuksista ja tunteista ja lasten palautteita toiminnasta

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen, miten havainnoinnin kohteeksi otettujen ominaisuuksien kehittyminen näkyy luvussa 4.2 esiteltujen lasten käyttäytymisessä. Havainnot perustuvat päiväkirjamerkintöihini, ja ne koostuvat lasten sekä kielellisestä että kielenulkoisesta viestinnästä.

5.1 Itsetunnon tukeminen

Lapsi A:n oli pajojen aikana välillä vaikea päästä aloittamaan keskustelua, koska hänellä oli hankaluuksia seurata ohjattuja toimintoja varsinkin, jos hänelle ei enakkoon ollut avattu toimintojen sisältöjä. Siksi edellisten pajojen asioiden kertaaminen ja niistä keskusteleminen tuki hänen keskittymistään. ”Tossa mun piirustuksessa toinen ninjahiiri on kuollut ja tuo on vaikka sen verta.” A puheliaana persoonana nautti siitä, että kaikki keskityimme hänen kertomaansa tarinaan sen hahmosta ja hän kertoi yksityiskohtaisesti joka kerta pajojen aikana hahmostaan ja muistakin häntä kiinnostavista asioista. Tämä hahmo siis oli uusien kertojen mukaan aina vaan mahtavampi ja hurjempi.

Lapsi B oli persoonaltaan hyvin rauhallinen ja yleensä vastasi lyhyesti, jos esitin kysymyksiä. Hän tuntui nauttivan kuitenkin toiminnoista pajojen aikana, ja pystyin päättämään sen alkuvaiheessa vain hänen eleidensä ja ilmeidensä perusteella. Vastaus kysymykseen oli yleensä ”joo”, ”ei” tai ”ihan hyvää.” Hän epäröi oman hahmonsa valinnassakin pitkän aikaa, kunnes sai useita palautteita muilta osallistujilta. Hänen epävarmuudestaan johtuen jännitys paistoi läpi käyttäytymisessä alkupajojen aikana. Kuitenkin kuvien esittämisen läpikäyminen etukäteen hänen kanssaan tuki hänen itseluottamustaan varsinaisen esittämisen aikana. Loppuvaiheessa hän sitten oli hyvin ylpeä hahmostaan ja pajoissa hän paremmin osallistui keskusteluihin ja kommentoi muidenkin töitä, varsinkin parityöskentelyn yhteydessä.

Lapsi C oli luonteeltaan hyvin aktiivinen ja oli alusta asti kiinnostunut valokuvauspajoista. Hänellä oli kannustava ote suhtautumisessa muiden töihin. Hänellä tuntui olevan rajaton mielikuvitus, ja hän tuki pajojen suunnittelua esittämällä hyviä

ideoita. Hän auttoi myös muita löytämään vastauksia palautekyselyihin. Hän hyväksyi muiden antamat keuhut, ja hymy säteili hänen kasvoillaan, kun lapsi E sanoi: ”Supernainen sopii sinulle hyvin, koska sinä aina autat muita kenkien ja vaatteiden kanssa.”

Lapsi D oli yleensä hyvin hiljainen ja toimi keskittyneesti omalla mukavuusalueellaan. Toisaalta jos hän ei ymmärtänyt ohjeita, hän yritti ennemmin selvittää tarkkaillen muiden toimintaa. Hän vastasi kysymyksin nyökkäämällä tai lyhyillä ilmaisuilla aikuiselle, mutta lasten keskeisiin vuorovaikutuksiin hän osallistui aktiivisemmin. Parityöskentelyssä valokuvausprojektin yhteydessä lapsi D sai ilmaista myös omia mielipiteitään ja sai henkilökohtaisia palautteita työskentelyn aikana sekä töitä tarkasteltaessa. ”Tämä perhoskissaprinsessa osaa lentää sateenkaarelle asti. Se menee lapsen kotiin ja nukkuu sen kainalossa.” Hän kertoi omasta hahmostaan, kun kysyin, mitä hänen sankarihahmonsa osaa. Hänen silmänsä kiittelivät onnesta valokuvan muokkaushetkellä, kun hänen toivomuksensa hahmonsa suhteen toteutuivat. Lopputulos hänen sankarihahmostaan ei ollut kaukana hänen alkuperäisestä piirroksestaan, ja selkeästi näytti siltä, että hän oli varsin tyytyväinen muokkaamansa valokuvaan. Hän esitti kuviaan näyttelyssä muille kävijöille, varsinkin äidillensä.

Uskallan väittää, että prosessimainen pajatoiminta oli hyödyllinen D:lle, koska sen keskeinen tavoite oli synnyttää keskustelua lasten kesken. Havaintojeni perusteella hän rohkaistui enemmän ilmaisemaan itseään ja tuli tietoisemmaksi omista taidoistaan.

Sankarihahmon piirroksen luomisen aikana lapsi E kertoi hyvin innokkaasti muille omasta hahmostaan, ja hän muisteli yhteisiä leikkejä D:n ja F:n kanssa kertoen iloisesti ja varmasti, millainen lemmikki tämä kissahahmo on. ”Tämä kissa pitää olla korkealla, että osaa lentää. Se menee kivelle ja siellä se tähystää ja sitten menee lentoon. Koska haluaa leikkiä muiden kanssa”, E selittää työparilleen F:lle.

Lapsi F oli taitava keskustelemaan asioista, ja hänellä oli laaja sanavarasto, jonka avulla hän pystyi ilmaisemaan toiveitaan. Hän oli hyvä tarinoimaan ja hän itse uppoutui juttuihinsa hyvin. Tässä projektissa kuitenkin palautteiden saaminen

vahvasti hänen päätöksiään, ja hän sai vertaisryhmän tuotosten avulla yhteyden tarun ja todellisuuden välille. Näyttelyssä oli sekä lapsen kuva kuvauspaikalta että muokattu versio samasta kuvasta. Oma ajatukseni oli, että sekä lapsi että hänen työparinsa ja lisäksi kaikki näyttelyssä kävijät huomaisivat itse lapsen hahmon takana. Juuri lapsi F:n kohdalla tämä tuntui erityisen tärkeältä.

5.2 Myötätunnon vahvistuminen

Myötätuntoa lisäsivät kaikki pajojen aikana käydyt keskustelut kuvia tarkasteltaessa. A:n sankarihahmo oli lopulta hyväntahtoinen, ja se halusi auttaa metsähiiriä löytämään kodin. ”Se on eksynyt ja ninjahiiri löysi tälle ruokaa, koska sillä oli nälkä ja se auttoi löytämään kotinsa.” Eräässä pajassa hän valitsi tunnekorttipakasta väsymyskortin ja kertoi olevansa väsynyt, koska hän oli niin pitkän aikaa auttanut metsähiiriä. Hänen tarinansa kehittyi kovista taisteluista auttamiseen keskittyväksi. Hänen luontainen herkkyytensä tuli esiin myös kommentissa: ”Kevään tullen huomaa siitä, kun aurinko paistaa puiden läpi.”. Lapsi A osasi muiden kuvissa olevien ilmeiden perusteella päätellä, oliko kuvan hahmo hyväntahtoinen vai pahantahtoinen. Hän kommentoi työparinsa luomaa hahmoa suloiseksi ymmärtäen, että se poikkesi hänen omasta ninjahahmostaan paljon.

”Tämä Punainen koira on hyvä ja auttaa, jos joku on hädässä. Se on tosi vahva”, sanoi lapsi B. Vaikka en saanut häneltä aina sanallista kommenttia muiden töihin liittyen, näin hänen ilmeistään, kuinka hän ihaili kaverinsa A:n hahmoa. Välillä hän vaikutti tylsistyneeltä mutta piristyi pian nähdessään edellisen pajan kuvia. Edellisessä alaluvussa mainittu jännityksen väistyminen auttoi häntä myös suhtautumaan myötätuntoisemmin muihin ja muiden töihin. B:stä oli hauskaa, että pimeä voi olla pelottavaa. Hän oli luullut, että vain joku eläin tai hahmo voisi olla pelottava. Hän tuntui hyväksyvän hymähdyksestä päätellen, että pimeääkin voi kuvata. Ympäristön valokuvaustehtävissä oli siis sellainen kohta, jossa oli pyydetty kuvaamaan jotain pelottavaa, ja hän oli itse kuvannut leijonan pitkän harjinnan jälkeen.

”Hänellä on kiva ilme tossa kuvassa ja minuakin nauratti, kun aurinko paistoi silmiin silloin kun otin tämän kuvan.” ”Kuvissakin näkee nuo auringonsäteet sateenkaarina.” Kommentit kuuluvat lapselle C. Hän kertomuksellaan iloisesti tuki myös työpariaan, joka oli hiljaisempi ja jännitti muiden tulkintoja omasta kuvastaan. Lapsi C antoi myönteisellä otteellaan hyväksytyksi tulemisen tunnetta muille osallistujille ja rohkaisi myös muita antamaan palautetta avoimemmin. Vaikka lapsi C myönteisesti asioihin suhtautuvana osoitti helposti myötätuntoa muita kohtaan ja tuntui hyväksyvän heidän erilaisuutensa, hänen ei ollut helppo pitää puoliaan. Toivonkin, että tämänkaltaiset harjoitukset olisivat pohjana vahvistamaan hänen luonnettaan.

Sankarihahmona lapsi D:llä oli hyvin myötätuntoinen olento. Se oli sellainen, joka lentäen hakeutuu häntä tarvitsevan lapsen luokse lohduttaakseen häntä ja auttaakseen lasta hädässä. Lapsi itse toiminnan aikana oli hyvin hiljainen ja antoi muille työrauhaa. Hänen sankarihahmonsa muuttui lopulta perhoskissaprinsessaksi. Hän kuvaili sitä erilaiseksi kuin muut perhoskissat, sillä tämä oli pukeutunut prinsessaksi ja hänellä oli sateenkaaren väriset vaatteet ja siivet.

Lapsi E antoi mielipiteillään muille onnistumisen kokemusta ja tuotti samalla hyvää mieltä muille sekä itsellensä. Hän kehuu muiden töitä ja antoi hyväksynnän merkkejä katseillaan. Hän ei kaivannut työrauhaa ja hiljaisuutta samalla tavalla kuin muut. Se, että muut lapset näkyivät hänen valokuvassaan, ei häirinnyt häntä ja hän hyväksyi sen täysin. Hänen valokuvansa poikkesi siinä, että hän toivoi myös valokuvassaan näkyvän kaverinkin olevan perhoskissanpentu, vaikka muutkin vaihtoehdot olivat mahdollisia.

Lapsi F:n kohdalla huomasin tunteiden ilmaisussa keskustelujen aikana vaikeuksia. Sillä hänen oli vaikea keskittyä muiden töihin ja hän jaksoi seurata vain oman työnsä osuutta. Pajojen aikana jatkuva toisto tuki häntä myös keskittymään muiden töihin, ja hän osoittikin kiinnostusta niihin. Hänen oli määrätietoisien luonteensa vuoksi välillä haastavaa kuunnella kaverinsa toiveita leikeissä. Tämän toistuvan toiminnan yhteydessä hän kuitenkin joutui sellaisiin tilanteisiin parityökentelyn aikana, joihin tarvittiin molempien osapuolten panosta. Hänen siis oli kuunneltava ja toteutettava parinsa toiveita valokuvaushetkessä. Sen

ajattelisinkin olleen myötätunnon harjoittamisen kannalta hyödyllinen harjoitus, sillä projektin aikana joutui monesti ajattelemaan muiden näkökulmasta omiensa lisäksi.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyötutkimukseni tarkoitus oli kehittää itseäni ammatillisesti omassa työssäni ja saada hyödynnettyä opinnäytetyön kautta saadut kokemukset ja käytännöt. Seuraavissa kappaleissa käyvät esiin muiden tarkoitusten täyttyminen. Kaikista tutkimuksen aikaisista muutoksista huolimatta työn tarkoitukset täyttyivät odotusten mukaisesti.

Lasten itsetunnon vahvistaminen kiteytti yhteisöllisyyden ja myös osallisuuden, ja sen seurauksena oli pyrkimys vahvistaa myötätunnon kokemista ja erilaisuuden hyväksymistä. Seuraavat esimerkit valottavat tämän pyrkimyksen saavuttamista. Suunnittelimme toimintaa lasten kanssa yhdessä, minkä jälkeen lapset työskentelivät pareittain ja olivat toistensa kanssa vuorovaikutuksessa. Tällöin myös lapsilähtöinen työote mahdollistui. Tämä työote toteutui esimerkiksi siinä, kun lasten kanssa olimme yhdessä alusta asti käyneet keskustelua pienryhmässä siitä, minkälaisia valokuvausaiheita voitiin harjoitella ja mitä niistä syntyneistä kuvista voitiin kehitellä. Myös lasten mielenkiinnon sekä toiveiden huomiointi tuki lapsilähtöistä työotetta.

Tämä työote pienissä ryhmissä mahdollisti synnyn syvällisille keskusteluille, joihin oli helppo tarttua. Suunnitteluvaiheessa nousi keskusteluja, joiden avulla tietoisuus toisistamme parani. Pienryhmissä työskentely tuki myös kasvattajaa havainnoinnissa siten, että jokaisesta lapsesta toiminnan aikana sai yksilölliset ominaisuudet paremmin esille. Olin tietoinen jokaisen lapsen mielenkiinnoista suurpiirteisesti alkuvaiheessa ja pajojen toimintojen yhteydessä opin tuntemaan heitä ja tulin tietoisemmaksi heidän vahvuuksistaan. Itsetunnon vahvistamista tukivat pajojen alusta pidetyt fiiliskierrokset. Niissä jokainen lapsi sai kertoa senhetkisestä tunnetilastaan ja me muut ryhmän jäsenet kuuntelimme korvat tarkkoina.

Tarkoitukseni oli aktivoida lasten osallisuutta eri keinoin. Muun muassa tunnekorit sopivat tähän tarkoitukseen, sillä lapsille se on tuttu lähestymistapa. Lisäksi hiljaisempien ääni tuli kuulluksi tunnekuvan perusteella, ja se oli riittävä ilmaisu, kun sai näyttää tunteensa kuvan avulla. Tämä menetelmän toteutus projektin

yhteydessä tuki osaltaan lasten itsetuntoa, myötätuntoa sekä erilaisuuden hyväksymistä.

Lapset eivät aina halunneet esittää mielipiteitänsä varsinkaan alkuvaiheessa, ja se oli myös sallittua. Sillä kaikki osallistuivat muiden ehdotusten kuunteluun ja kuittasivat ne jollain muotoa, vaikkapa ilmein, elein tai sanallisesti. Edellisen paikan asioihin palaaminen tuki keskustelun avaamista ja uusien ideoiden syntymistä.

Valokuvaamalla toimintaa saimme konkreettisia aineistoja, jotka sovitusti saimme esitellä ryhmän muille jäsenille. Valokuvia ihailtaessa jokainen sai positiivisia kokemuksia omasta toiminnastaan sekä tuotoksestaan. Lapset oppivat matkan varrella uusia asioita ja onnistumisen kokemuksia, kun heidän ottamiaan kuvia esitettiin ja niistä keskusteltiin yhdessä. Lasten hyväksyvät katseet valokuvia katsottaessa kertoivat enemmän kuin tuhat sanaa, ja tunnelmassa oli jännitystä ja iloa läsnä samanaikaisesti.

Jälkikäteen tulin siihen tulokseen, että koska toteutin ohjelmaa nopeutetulla aikataululla, monesti havainnointi- sekä dokumentointiasioita jäi kiireessä pakosti huomioimatta. Nykyisen havaintomateriaalin pohjalta päätelmiä saattoi tehdä riittävästi, mutta lisämateriaali olisi toki edesauttanut kattavampaan lopputulokseen pääsemisessä.

Arjessa tavallisesti joutuu usein siirtämään suunniteltujen asioiden toteutusta ja toimimaan joustavasti muutoksia kohdatessa. Vaikka olimme suunnitelleet viikko-ohjelman ja siitä oli tiedotettu myös huoltajille, jouduimme muuttamaan sitä. Lapset kuitenkin ovat sopeutuvaisempia muutoksiin aikuisiin verrattuna, ja nämä muutokset eivät varsinaisesti haitanneet itse projektin etenemistä, ainoastaan jouduin nopeuttamaan toteutusaikataulua kevätkauden lopun lähestyessä. Itse ajattelisin, että voimauttava valokuvaprojekti saisi olla pitkäjänteisempää toimintaa, vaikkapa koko lukuvuoden ajan, jotta siihen saisi aidosti paneutua lasten kanssa ja saada näkyviä tuloksia yhteisistä työskentelyhetkistä. Silloin koko ryhmän lapset tulisivat huomioiduiksi yksilöllisesti ja myös yhteisön jäseninä.

Myös vanhempien reaktioita oli kiinnostavaa seurata. He olivat innostuneita lapsiensä kuvista, mutta olivat uteliaita näkemään myös muiden lasten töitä. He olivat kiitollisia ja ylpeitä lapsistaan. Lapset esittelivät kuviaan rohkeasti ja yksityiskohtaisesti vanhemmilleen. Lapsille kuitenkin näyttelyn kohokohta oli tarjoiluosuus ja kutsuvieraat.

Vanhemmat kertoivat kuulleensa jo aiemmin oman lapsensa sankarihahmosta ja sen taidoista. Näin kommentoi yksi vanhemmista: ”Valokuvien projektimaisuus ja kuvat eri vaiheista teki työstä arvostettavan ja tärkeän.” Vanhemmilta sain enimmäkseen suullisia palautteita. Itse palautekysely jäi usealta vanhemmalta vastaamatta. Tämä saattoi osittain johtua loppukevään kiireistä.

Sain hyviä palautteita työyhteisöltäni sanallisesti. Heidän mielestään projektityöskentely oli moniulotteinen ja siinä käsiteltiin laaja-alaisesti varhaiskasvatuksen pedagogiikan osa-alueita. Näyttelyn kuvat olivat hyvin koskettavat ja herättivät tunteita. Myös taustamusiikki vaikutti tunnelmaan. Jokaisessa kuvassa lapsi oli aidosti omana itsenään, vaikka olikin pukeutunut muuksi. Jo pajoista syntyneet kuvat saivat muutkin innostumaan valokuvaamisesta. He siis halusivat kokeilla valokuvaamista oppimistilanteisiin.

Tutkimustyö antoi hyvät lähtökohdat laadulliseen työotteeseen, jossa haluan kehittyä ja edistyä työssäni sosionomina. Sosionomina koenkin, että työssäni tulevaisuudessa minun on panostettava siihen, että voisin tukea jokaisen yksittäisen lapsen minäkuvan ja identiteetin muodostumista. Siksi näen, että tämän opinnäytetyön toteuttaminen toimii yhtenä työvälineenä, jonka avulla pääsin lähestymään tavoitettani.

Eettiset periaatteet ja luotettavuus

Otin huomioon eettiset periaatteet ja luotettavuuden jo silloin, kun perehdyin opinnäytetyöni aiheeseen eri teorioita käyttäen ja materiaalien valinnassa kiinnitin huomiota lähteiden luotettavuuteen. Tutustuin tutkimuseettisiin ohjeisiin ja selvitin tutkimusluvan hakuprosessin. Koska tutkimukseni toteutuspaikana oli Tampereen kaupungin varhaiskasvatus, oli tutkimuslupa haettava Tampereen kaupungilta ennen tutkimuksen aloittamista. Lisäksi pyysin suostumusluvan osallistuneiden huoltajilta, sillä tutkimuskohteeni olivat 4–5-vuotiaat lapset. Huoltajille laadin

perusteluni tutkittavalle aiheelle ja selvensin aineiston kaikki käyttötarkoitukset ja tutkimuksen tavoitteet. Tutkimussuunnitelmassa oli huomioitu, että käsittelen tiedot ja keräämäni aineiston anonyymisti sekä turvallisesti.

Avoimen ja luottamuksellisen tiedon jakaminen on oleellista työtiimin, johtotiimin, huoltajien sekä oppilaitoksen välillä. Jokaisella tutkimuksen kohteena olevalla osallistujalla on oikeus kieltäytyä toiminnan osa-alueista joko kokonaan tai yksittäisestä osasta, esimerkiksi valokuvien julkaisusta tai pienryhmätoimintaan osallistumisesta. Lapsilähtöisen työtteen varmistamiseksi suunnitelimme lasten kanssa toimintakertoja yhdessä ja lisäksi haastattelin lapsia aina pienryhmätoiminnan lopussa seuraavaa kertaa varten, jotta saatiin selville, mikä onnistui ja mitä jäi ottamatta huomioon.

Anonymiteetti ei ollut täysin mahdollinen, sillä esimerkiksi en tutkijana voinut välttyä tietämästä lapsen henkilöllisyyttä. Tuloksia julkistettaessa tulikin olla erityisen tarkka anonymiteetin säilyttämisessä. Sillä en käyttänyt tai tallettanut kuvia, joissa lapsen henkilöllisyyden tunnistaminen olisi mahdollista. Kun kyseessä oli toiminnallinen opinnäytetyö, joka toteutettiin lasten kanssa, oli syytä tiedostaa eettiset ongelmat. Näitä ovat muun muassa lapsen ymmärtämättömyys tutkimuksessa mukana olosta tai sen tarkoituksesta tai lapsen johdattelu ”haluttuun” lopputulokseen. Vaikka suunnittelimmekin toimintatuokiota yhdessä, pyrin silti mahdollisimman lapsilähtöiseen työotteeseen. Lapsilähtöisyyttä huomioin muun muassa ottamalla lapset mukaan kertojen suunnitteluun ja kuuntelemalla heidän ajatuksiaan toteutuksesta loppupiirin kysymyksillä.

Laadin palautelomakkeen avoimin kysymyksin, joiden avulla halusin selvittää vanhemmilta nousseita ajatuksia ja mielipiteitä näyttelystä. Siten he voivat ilmaista omia näkemyksiään, jotka heräsivät voimauttavien valokuvien perusteella. Avoimien kysymysten myötä tutkimuksen kriteerit täyttyivät. Pyrin laatimaan kysymykset niin, että tulkinnan varaa tai johdattelua ei syntynyt.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen (Miten voimauttavan valokuvauksen menetelmää voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa?) käytin menetelmää soveltuvasti niin, että se täytti varhaiskasvatuksen pedagogiikan kriteerit laaja-alaisesti. Tämän kokemuksen mukaan uskon metodilla olevan huomattavaa vaikutusta lasten kehitykseen. Sen toteutusluonteen projektimaisuus noudattaa

dialogisuutta, mikä näyttäytyi aikuisen ja lasten keskeisessä vuorovaikutuksessa toiminnan aikana ja myös lapsissa heränneessä sanallisessa sekä sanattomassa viestinnässä.

Jokainen lapsi on omana itsenään ainutlaatuinen ja tärkeä kohdata juuri sellaisena kuin hän on. Tämä kohtaaminen toteutui pari- sekä ryhmätyöskentelyn voimalla ja jakamalla pienryhmän lapset vielä pareiksi, jotta työskentely ja vuorovaikutus olisi ollut paremmin mahdollista. Tämä osaltaan vaikutti keskustelun synty-miseen ja jatkuvuuteen.

Tämä valokuvausprosessi ja sitä kautta saatujen valokuvien muotoilu tarjosi välineitä lasten oman minäkuvan rakentamiseen ja myös sen ilmaisulle. Valitut sankarihahmot, vaatteet, esineet ja muut kertoivat jokaisen lapsen yksilöllisistä ajatuksista. Tämän toteutumistavan kohteena oli kuviteltu ihanne- tai fantasia-hahmo, jota oikeassa elämässä ei ole tavattavissa. Kun suunnittelimme yhdessä lasten kanssa alusta asti, jokaisen yksilölliset tarpeet tulivat toteutettua. Tämän kautta päättelin, että lasten mukaan ottaminen projektin suunniteluun tuki jokaisen identiteettiä vahvistamalla heidän käsitystään omasta minäkuvasta suhteessa toisiin ihmisiin ja sitä kautta myös muuhun ympäröivään maailmaan. Tällä tavoin sain vastauksen toiseen tutkimuskysymykseeni tukea lasten itsetuntoa, myötätuntoa ja erilaisuuden hyväksymistä. Lisäksi kahdenkeskiset haastattelut auttoivat minua ymmärtämään heidän yksilöllisiä tarpeitaan.

Voimauttava valokuvaus menetelmänä varhaisessa vaiheessa tukee lapsen itsetuntoa kokonaisvaltaisesti. Menetelmän soveltaminen varhaiskasvatuksessa mahdollistaa itsetunnon tukemista eri osa-alueilla, siten että eri ominaisuudet ja taidot tulevat tutuiksi. Lapset tulevat tietoisiksi omista ominaisuuksistaan ja taidoistaan ja hyväksyvät niitä tietoisemmin. Itsetunnon vahvistaminen edistää myös sosiaalisten suhteiden ja taitojen lisäksi myönteisen minäkuvan muodostamista sekä harjoittaa tunteiden tunnistamista.

LÄHTEET

- Ahonen, L. 2019. Vasun käyttöopas. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Cacciatore, R., Korteniemi-Poikela, E., Huovinen, M. 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Juva: Bookwell Oy.
- Hongisto S. 2015. Osallistava valokuvaus nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen edistäjänä.
- Mattila, K. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: Bookwell Oy
- Purhonen, E., Raivio, J. 2013. Lapsen itsetunnon tukeminen tarinallisilla menetelmillä. Opinnäytetyö. TAMK.
- Psykologipalvelu Kipinä. 2017. Nähdyn tuleminen tärkeys ja voimauttava valokuvaus. Luettu 30.10.2021.
<https://psykologikipina.com/voimauttava-valokuvaus/>
- Saukkola, K. & Laane, T. 2017. Näe sydämellä. Luo arvostava yhteys lapseen. Kerava: Painojussit Oy.
- Savolainen, M. 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment.
- Savolainen, M. 2009. Voimauttava valokuva. Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Savolainen, M. 2014. Voimauttavan valokuvan menetelmä. Luettu 28.7.2014.
<http://www.voimauttavavalokuva.net/metelmä.htm>.
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Viides uudistettu painos. Helsinki: Tammi. Viljanmaa, J. 2008. Anna lapsen onnistua. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. PDF-tiedosto. Luettu: 10.10.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje huoltajille

SAATEKIRJE, TAMPERE 10.11.2021

Hei!

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Teen opinnäytetyötäni X:n päiväkodin 4–5-vuotiaiden lasten kanssa Y-ryhmässä. Tavoitteenani on hyödyntää voimaannuttavan valokuvan menetelmää sekä tehdä sen avulla näkyväksi projektin tilanteita ja niihin osallistuneiden lasten toimintaa. Lisäksi tarkastelen projektin vaikuttavuutta lasten itsetunnon vahvistamiseen, myötätunnon vahvistamisen tukeen ja erilaisuuden hyväksymiseen. Opinnäytetyö toteutetaan päiväkotitoiminnan aikana. Lapsenne pääsee osallistumaan tähän tutkimukseen, mutta sitä varten tarvitsisin huoltajan luvan.

Osallistuminen edellyttää oheisen lomakkeen täyttämistä. Palautattehan täytetyn lomakkeen päiväkodin johtajalle. Tutkimuksen tekemiseen on saatu asianmukainen lupa. Antamanne vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisesti. Kenenkään tiedot eivät paljastu tuloksista, ja aineisto hävitetään, kun opinnäytetyö on valmis.

Opinnäytetyön ohjaajana toimii lehtori Piia Roos Tampereen ammattikorkeakoulusta, (piia.roos@tuni.fi). Valmis opinnäytetyö tulee päiväkodin käyttöön ja julkaistaan Internetissä osoitteessa www.theseus.fi.

Kiitos jo etukäteen vaivannäöstä. Jos teillä on kysyttävää, ottakaa rohkeasti yhteyttä!

Ystävällisin terveisin

Serveh Ghazizade

Lastenhoitaja

Varhaiskasvatuksen sosionomiopiskelija

Tampereen ammattikorkeakoulu

serveh.ghazizade@tuni.fi

Liite 2. Lupakysely vanhemmille

Teen opinnäytetyötä aiheesta ” Voimauttava valokuvaus varhaiskasvatuksessa”. Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa Sosionomiksi. Täyttämällä lomakkeen annat lapsestasi luvan osallistua projektiin, jolloin häntä saa kuvata ja videoida. Saadut materiaalit käytetään näyttelyssä päiväkodissa. Valokuvia ei käytetä lasten nimiä eikä muita tunnistettavia elementtejä. Lapset saavat omat valokuvat kotiin projektin päätyttyä.

Annan suostumukseni siihen, että lapseltani voidaan ottaa kuvia ja videokuva projektin yhteydessä päiväkodissa.

___ saa osallistua tutkimukseen

___ saa kuvata lastani päiväkodissa

___ käyttää kuvia päiväkodissa

Lapsen nimi

Huoltajan nimi

Huoltajan allekirjoitus

Paikka ja Päivämäärä

Liite 3.Huoltajille lähetetty kutsu Voimauttavan valokuvausnäyttelyyn

Hei!

Olen opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden loppusuoralla, ja tässä vaiheessa haluaisin kiittää teitä vanhempia siitä, että lapsenne saivat osallistua tähän voimauttavaan valokuvausprojektiin. Olemmekin lastenne kanssa koonneet valokuva-aineistosta pienimuotoisen näyttelyn, ja olette lämpimästi tervetulleet tutustumaan näyttelyn avajaisiin **maanantaina 30.5.2022 klo 15.30–17.00**. Mikäli ette ehdi käymään sinä päivänä, niin ei huolta, sillä näyttely on pystyssä koko viikon.

Näyttely sijaitsee ryhmälle kuuluvassa pikkuhuoneessa. Käythän ihailmassa yhdessä lapsesi kanssa valokuvaluonnoksia, ja myös haastattelethan lastasi valokuvien syntyvaiheesta.

Pyydän lopulta palautettanne tästä näyttelystä, sillä sillä on tärkeä osa omassa opinnäytetyöraportissani. Palautteen voit antaa nimettömänä vastaamalla sivun kääntöpuolella oleviin avoimiin kysymyksiin, kiitos! 😊 Palautathan lomakkeen näyttelytilassa olevaan laatikkoon!

Aurinkoisin terveisin

Varhaiskasvatuksen sosionomiopiskelija

Serveh Ghazizade

Liite 4. Huoltajille laadittu palautekyselylomake

1. Millaisia tunteita tämä luova menetelmä herätti sinussa nähtyäsi oman lapsesi kuvat?
2. Mitä keskusteluja olette lapsesi kanssa käyneet tästä valokuvausprojektista? Mitä lapsesi on kertonut valokuvaamisesta?
3. Tämän valokuvausprojektin tarkoitus oli tukea lasten itsetuntoa, myötätuntoa ja erilaisuuden hyväksymistä. Miten tämä toiminta on mielestänne näiltä osiin onnistunut?
4. Kertokaa mielipiteitänne ja ehdotuksianne, miten tätä voimauttavan valokuvauksen projektia saisi jalostettua?
5. Miten mielestänne tätä valokuvausprojektia voisi jatkaa?